

RAZUMIJEVANJE INVALIDNOSTI

Socijalni model

INFORMATIVNA PUBLIKACIJA

"Ako ste mi došli pomoći, možete se vratiti kući. No, ukoliko vidite moju borbu kao dio vašeg osobnog opstanka, tada ćemo možda moći raditi zajedno"

Socijalni model invalidnosti

Uvod

U zadnjem desetljeću dogodile su se ogromne promjene u svijetu invalidnosti. Kroz direktnu akciju, osobe s invaliditetom ostvaruju političku snagu i socijalne spoznaje. One zahtjevaju ista prava, beneficije i obveze koje uživaju ostali članovi društva, smatrajući da im to pripada. Usporedno s povećanjem svoje političke aktivnosti, osobe s invaliditetom na lokalnoj razini kreirale su svoj osobni model - način na koji interpretiraju, analiziraju i predstavljaju pitanja iz svoga života. Taj model, koji je odraz suštinskih uvjerenja, stavova, filozofije i prakse invalidskog pokreta naziva se SOCIJALNI MODEL INVALIDNOSTI.

Socijalni model invalidnosti - ključni elementi

Socijalni model invalidnosti nudi nov način promatranja i istraživanja pitanja invalidnosti iz nove perspektive, koji treba zamijeniti način na koji su ta pitanja promatrana do sada. Općenito, to je izazov tradicionalnom pristupu i odgovoru na pitanje invalidnosti u društvu uopće. Posebice, namjera mu je bitno utjecati na promjene u invalidskoj politici i način na koji su servisi za osobe s invaliditetom do sada bili organizirani i kontrolirani.

U medicinskom modelu, problem invalidnosti se vidi i prepoznaje kao problem pojedinca. Stoga se očekuje da je pojedinac taj koji

se treba mijenjati. Kako bi osobe s invaliditetom prevladale svoje probleme, očekuje se da se treba pridržavati savjeta i uputa liječnika, medicinskih sestara, fizioterapeuta, radnih terapeuta i drugih. Osoba s invaliditetom se promatra kao pacijent kod kojeg uspjeh ovisi o tome pridržava li se prepisane rehabilitacije ili ne.

Suprotno tome, socijalni model invalidnosti ne tretira problem invalidnosti kao problem pojedinca. Umjesto toga, problem se vidi u okruženju u kojem živimo. U socijalnom modelu osoba s invaliditetom ne doživljava se više kao pacijent, već kao korisnik-građanin. U osnovi tog modela nalazi se zastupanje, podrška među osobama s invaliditetom, samopomoć i kontrola korisnika. Stoga, rješenja za pitanja invalidnosti vide se u brojnim promjenama na području arhitekture, životne sredine, odnosa društva i socijalnim/političkim stavovima. Primjerice, stube na ulasku u autobus su one koje ograničavaju osobe s invaliditetom, a ne sam invaliditet - te bi uvođenje pristupačnih autobusa uklonilo prepreku i omogućilo pristup osobi s invaliditetom; promjenom načina gradnje, osobama s invaliditetom bi se omogućio pristup zgradama; promjenom stavova društva smanjila bi se diskriminacija i predrasude prema osobi s invaliditetom.

Socijalni model promovira osobu s invaliditetom kao aktivnog subjekta, koji ima prava i beneficije, a ne kao pasivan objekt sažaljenja i milosrđa kao što je slučaj u medicinskom modelu. Socijalni model promovira uvjerenje da osobe s invaliditetom mogu najbolje procijeniti što su njihovi osobni interesi i da moraju imati utjecaj

Socijalni model invalidnosti

na određivanje vrste servisa i razvoj politike koja se tiče invalida. Nasuprot tome, medicinski model vidi profesionalce kao ljude koji najbolje mogu odlučiti što je dobro za osobe s invaliditetom.

Socijalni model invalidnosti izazov je medicinskom modelu koji vidi osobe s invaliditetom kao bolesnike i pacijente kojima drugi ograničavaju način života i imaju kontrolu nad njima. Odnosno, bolesni ljudi ne moraju raditi oni su isključeni iz uobičajenih obveza u životu i na taj način marginalizirani. Socijalni model zalaže se za to da invalidnost, bez obzira na to kako je nastala, ne nosi medicinski pečat, već umjesto toga promovira aktivno pravo građanina i uključivanje osoba s invaliditetom u društvo na način na koji to oni žele.

Socijalni model invalidnosti pripada samim osobama s invaliditetom. Oni imaju dužnost i obvezu uzeti i zadržati vlasništvo nad njim.

Primjena socijalnog modela invalidnosti u vašaj organizaciji

Svaka organizacija, bez obzira je li društvena, nevladina, javna ili privatna, može odlučiti raditi po socijalnom modelu invalidnosti. Fizički pristup, osiguranje informacija u pristupačnom formatu, pozitivan odnos u zapošljavanju osoba s invaliditetom, odnose se na svaku organizaciju i skupinu, i mogu se primijeniti bez obzira na vrstu posla kojom se te organizacije bave.

Konzultiranje s osobama s

invaliditetom čini se najboljim načinom kako bi se osiguralo da sve organizacijske strukture, politika i praksa budu potpuno pristupačne osobama s invaliditetom. Istovremeno ***konzultiranje s osobama s invaliditetom*** zahtijeva od tih organizacija aktivno poticanje sudjelovanja osoba s invaliditetom u njihovim strukturama i osiguravanje servisa. Sve organizacije i servisi imaju odgovornost osigurati pristupačnost osobama s invaliditetom u svom djelovanju. ***Konzultiranje s osobama s invaliditetom*** omogućuje svakoj organizaciji uključivanje osoba s invaliditetom u svoja strateška razmišljanja i planiranja.

Primjena socijalnog modela invalidnosti u svakoj organizaciji zahtjeva osiguranje odgovarajućih potencijala. Vrlo često, male promjene mogu bitno unaprijediti uobičajenu praksu. Ako se u fazi planiranja imaju u vidu i pitanja osoba s invaliditetom, ukoliko se ona uključe u sam proces definiranja određenog programa, kasnije će se izbjeći troškovi moguće prilagodbe. Istovremeno se time osiguravaju uvjeti za primjenu socijalnog modela invalidnosti.

Pri primjeni socijalnog modela invalidnosti moraju se također razmotriti brojna ključna pitanja.

Na primjer:

- Jesu li vaše informacije osigurane u različitim formatima (audio, brajevo pismo, tisak)?
- Jesu li vaše prostorije pristupačne?
- Uključuje li vaša politika zapošljavanja i mogućnosti za osobe s invaliditetom?
- Jesu li osobe s invaliditetom potaknute na sudjelovanje u vašoj organizaciji / osiguravanju usluga?

Socijalni model invalidnosti

- Jesu li osigurana posebna sredstva kako bi se omogućio proces konzultacija s osobama s invaliditetom?

Neka od tih pitanja odnosit će se posebice na organizacije koje se bave osobama s invaliditetom, ali većina ih se može generalno primijeniti na sve.

Ukoliko želite dobiti dodatne informacije i podržati proces suradnje sa ciljem partnerstva s osobama s invaliditetom, molimo vas, raspitajte se i kontaktirajte lokalne organizacije osoba s invaliditetom u vašoj sredini. One su sigurno tu, ali ih do sada možda niste primjećivali.

Zajednica saveza osoba s invaliditetom promovira socijalni model i zalaže se za njegovu primjenu kako u svojoj organizacijskoj strukturi putem Društva multiple skleroze Hrvatske, Hrvatskog saveza gluhik i nagluhik, Hrvatskog saveza invalida rada, Saveza društava distrofičara Hrvatske, Saveza civilnih invalida rata Hrvatske, Hrvatskog saveza udruga cerebralne i dječje paralize, Hrvatskog saveza udruga za osobe s mentalnom retardacijom, Hrvatskog športskog saveza i njihovih temeljnih udruga kojih je preko 300 diljem Hrvatske, tako i uz partnersku suradnju sa Hrvatskom udrugom paraplegičara i tetraplegičara, Savezom slijepih Hrvatske i Hrvatskom udrugom za školovanje pasa vodiča i mobilitet.

Usporedna tablica

MEDICINSKI MODEL	SOCIJALNI MODEL
Pacijent	Korisnik
Prisiljavaju vas na uklapanje u okoliš	Mijenjate životni okoliš
Priznaje se samo stručnost profesionalaca	Stručnost i iskustvo osoba s invaliditetom
Milosrđe	Prava
Institucije	Neovisan život/lokalna zajednica
Bolesnici o kojima se skrbi	Ljudi kojima treba asistencija
Izliječeni i rehabilitirani	Samostalni i uključeni
Pasivna ovisnost	Aktivni građanin
Odluke donose u vaše ime	Samoodređenje
Uslugama rukovode profesionalci	Usluge kontrolirane od strane korisnika
Bez političke aktivnosti/svijesti	Podizanje svijesti, zastupanje, podrška među osobama s invaliditetom
Žrtva	Osoba koja ima prava
Izdvajanje	Sudjelovanje
Izolacija	Uključivanje
Drugi znaju što je najbolje za vas	Mi znamo što je najbolje za nas
Pije li ona/on kavu sa šećerom?!	Ne, hvala, ne pijem slatku kavu!!

**ZAJEDNICA SAVEZA OSOBA
S INVALIDITETOM HRVATSKE**

Savska cesta 3
10 000 Zagreb - Hrvatska
tel: +385 1 48 29 394
fax: +385 1 48 12 551
e-mail: soih@zg.hinet.hr

Izvor: "The Social Model",
Bray partnership, Irska